

Resistance through their eyes – Nederlands

Inhoud

Verzet in vier verschillende landen	3
Marga Grunberg	5
Fernanda Kapteijn	7
Johan Snoek.....	9
Evy Poetiray.....	11
Hans Scholl.....	13
Sophie Scholl.....	16
Alexander Schmorell.....	18
Traute Lafrenz	21
Stanisław Kolasiński	23
Danuta Siedzikówna	26
Henryk Kosior	29
Jadwiga Podrygałło.....	31
Enrichetta Alfieri.....	33
Ferruccio Parri	35
Ada Buffulini.....	38
Validio Mantovani	40

Welkom bij de tentoonstelling Resistance through their eyes. Persoonlijke verhalen geven een beeld van verzet tegen het nationaalsocialisme tijdens de Tweede Wereldoorlog in vier Europese landen: Nederland, Italië, Polen en Duitsland.

De tentoonstelling toont hoe veelzijdig verzet in Europa was. De mogelijkheden voor verzet verschilden per land, afhankelijk van de omstandigheden. Hoe verzet je je tegen een onderdrukker? Wat betekent verzet als de lokale overheid samenwerkt met de bezetters? Of als je eigen overheid de onderdrukker is?

Het verzet nam verschillende vormen aan: sommigen kozen voor gewapend verzet en sabotage. Anderen juist voor geweldloze vormen, zoals hulp aan onderduikers, werk voor de illegale pers of het vervalsen van documenten. De tentoonstelling toont de moed van jongeren, vrouwen, Joden, mensen uit de koloniën en vele anderen. We nodigen je uit om het verzet door hun ogen te ontdekken.

De tentoonstelling is een project van de “Liberation Route Europe”, waaraan musea en kenniscentra uit Duitsland, Italië, Polen en Nederland hebben meegewerkt. Meer biografieën van het project Resistance through their eyes kun je online vinden via de QR-code.

Verzet in vier verschillende landen

Deze tentoonstelling vertelt verzetsverhalen uit Nederland, Italië, Polen en Duitsland. De omstandigheden waarbinnen het verzet opereerde, verschilden per land.

In Duitsland kwam in 1933 Hitler met zijn nazipartij aan de macht. Hij maakte van Duitsland een dictatuur. Verzet werd hard onderdrukt. Communisten - die fel tegen de nazi's waren - werden al in de jaren 1930 opgesloten in concentratiekampen. Georganiseerd verzet was nauwelijks mogelijk. Toch waren er groepjes mensen die hulp boden aan Joden en politieke gevangenen, die illegale pamfletten verspreidden. Vanuit het leger werden zelfs moordpogingen op Hitler beraamd.

Het Poolse verzet ontstond in de eerste weken van de oorlog in 1939, na de bezetting van Polen door zowel nazi-Duitsland als de Sovjet-Unie. Het verzet begon met kleine lokale organisaties. Deze pleegden vooral gewapend verzet, maar sommige organiseerden illegaal onderwijs of hielpen Joden. Na verloop van tijd kwamen veel van deze groepen in contact met de Poolse regering in ballingschap in Londen. Zo ontstond de "Poolse Ondergrondse Staat", met een geheime regering met een parlement en het "Armia Krajowa" (het Binnenlandse Leger), dat de grootste gewapende

verzetsmacht werd in het door de nazi's bezette Europa.

Nederland werd in mei 1940 door nazi-Duitsland bezet. In het relatief dichtbevolkte Nederland was gewapend verzet veel moeilijker. Illegale kranten riepen op tot verzet. Toen vanaf juli 1942 Joden werden gedeporteerd, gingen kleine groepen onderduikers helpen. Deze groepen begonnen landelijk samen te werken toen jonge Nederlandse mannen vanaf mei 1943 voor dwangarbeid naar Duitsland werden gestuurd. Er was ook een gewapende tak die voedselbonnen buitmaakte, bevolkingsadministratie vernietigde en verraders doodschoot.

In Italië begon het verzet tegen het fascistische regime van Mussolini in de jaren 1920. Verzet werd hard neergeslagen: antifascisten werden gevangen gezet, gedwongen verbannen en gingen ondergronds. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was Italië een bondgenoot van nazi-Duitsland. Op 8 september 1943 gaf Italië zich over aan de geallieerden. Toen nazi-Duitsland daarop Noord-Italië bezette, begon het verzet tegen de nazi's: gewapend verzet, sabotage, guerrillaoorlog, maar ook illegale pers en communicatie tussen de verschillende verzetsgroepen. Verschillende antifascistische groepen vormden het Nationaal Bevrijdingscomité om de gewapende verzetsacties te coördineren.

Marga Grunberg

11 augustus 1924 - 21 december 2022

Marga Grunberg was een 17-jarige Joodse vluchteling uit Duitsland. In Nederland sloot ze zich aan bij het verzet; ze verspreidde valse papieren, nam onderduikers in huis en hielp bij het opzetten van een vluchtroute naar Frankrijk.

Vanwege het antisemitisme in nazi-Duitsland vluchtte Marga in 1934 met haar familie naar Nederland. Toen Nederland in 1940 werd bezet, werd de ene na de andere anti-Joodse maatregel ingevoerd.

Vanaf 1941 moest Marga naar een aparte Joodse school en zoals bij alle Joden werd er een grote 'J' in haar persoonsbewijs gestempeld. Vanaf 1942 moest ze een jodenster op haar kleding dragen. "In juni 1942 begonnen de razzia's en de deportaties. Toen ik vlak bij huis over straat liep, arriveerde er opeens een overvalwagen om Joden op te pakken." Met hulp van een onbekende wist Marga te ontsnappen. "Vanaf dat angstige moment besloot ik om een nieuwe identiteit aan te nemen en liet ik mijn haar blonderen."

Via Piet Landweer, het hoofd van het Amsterdamse bevolkingsregister, kreeg ze een vals persoonsbewijs door haar eigen exemplaar als verloren op te geven. Piet gaf haar een nieuwe

zonder de vereiste 'J'. Marga verwijderde ook de jodenster van haar kleding.

Piet en Marga begonnen samen te werken. Piet zorgde voor valse persoonsbewijzen met de persoonsgegevens van overleden Amsterdammers. Na een aanval op het Amsterdamse bevolkingsregister door het verzet in maart 1943 werd dit wat makkelijker: de chaos bood meer mogelijkheden om documenten te vervalsen. Marga's taak was de vervalste papieren verspreiden, onderduikplekken zoeken en voedselbonnen regelen.

Marga ging met haar moeder en broer in Amsterdam wonen in een appartement boven een nazi-sympathisant. "Ze heeft ons een aantal keren het leven gered, zonder dit zelf te weten. Bij een inval in huizen in onze straat, deed ze bijvoorbeeld de deur open en zei dat er in haar huis alleen maar pro-nazi's woonden. In het hol van de leeuw zit je het veiligst." In het appartement boden Marga en haar broer Manfred onderdak aan onderduikers en organiseerden ze een vluchtroute naar Frankrijk. Marga overleefde de oorlog. Piet werd samen met vijf collega's gearresteerd en geëxecuteerd in de zomer van 1944.

Foto's:

- Portret van Marga Grunberg. (© Verzetsmuseum Amsterdam)
- De foto toont de bruine leren handtas die Marga Grunberg gebruikte om valse documenten te verspreiden. Het leer is versleten en duidelijk gebruikt. (© Verzetsmuseum Amsterdam)

Fernanda Kapteijn

22 januari 1925 - 16 december 2001

Fernanda Kapteijn was een tiener uit Utrecht en fietskoerierster voor het verzet. Vrouwen zoals Fernanda waren essentieel voor het verzet, omdat ze minder snel verdacht werden en niet als dwangarbeider voor nazi-Duitsland hoefden te werken.

Fernanda was de dochter van communistische ouders die een boekhandel hadden in Utrecht. Het gezin woonde boven de winkel. Vanaf het begin van de oorlog was Fernanda, net als haar ouders, actief in het verzet. In de boekwinkel werden illegale kranten gedrukt. Fernanda deelde deze kranten en geld uit aan gezinnen waarvan de vaders waren gearresteerd. "Je kon niet bang zijn. Je moest gewoon veilig zijn. (...) Je fiets moest in orde zijn, je licht moest in orde zijn. (...) Want je mocht nooit voor iets anders gepakt worden."

Op een dag was Fernanda onderweg met 500 illegale brochures in haar fietstassen toen het bijna misging. “Er stond ineens een Duitse controle.” Een van de Duitse soldaten duwde met de kolf van zijn geweer tegen haar fietstas. Er lagen aardappelen boven op de brochures en de Duitse soldaat liet Fernanda door. “Ik ben op mijn dooie akkertje gaan lopen, terwijl ik wel kon vliegen!”

Tegen het einde van 1944 werden fietskoeriers nog belangrijker voor het verzet. In september 1944 had de Nederlandse regering in Londen opgeroepen tot een Spoorwegstaking om het transport van Duitse troepen te dwarsbomen. Zo'n 30.000 spoorwegarbeiders doken onder, met financiële steun uit Londen. Door de Spoorwegstaking werd het voor het verzet moeilijker om over langere afstanden te communiceren. Er waren nauwelijks auto's en er was geen benzine. Daarom communiceerde het verzet voornamelijk via fietskoeriersdiensten en illegale telefoonverbindingen. Om de communicatie te vergemakkelijken, werd een fietskoeriersnetwerk opgezet met vaste routes.

Toen Fernanda van de communistische verzetsgroep van haar ouders de opdracht kreeg om een geweer te dragen, weigerde ze. “Toen dacht ik bij mezelf: nu niet en nooit niet. Ik heb

niet het recht om iemand van het leven te beroven.”

Foto's:

- Portret van Fernanda Kapteijn, ca. 1943. (© Utrechts Archief)
- Etalage van de boekwinkel van Fernanda's familie in 1942. (© Utrechts Archief)

Johan Snoek

25 mei 1920 - 31 augustus 2012

Johan Snoek hielp onderduikers. Toen hij en zijn familie in september 1944 door de Slag om Arnhem uit hun huis werden verdreven, trokken ze in bij hun tantes. Johan zette zijn verzetswerk voort en hielp een Britse generaal het front over, terug naar zijn troepen.

Johan was bijna 20 jaar oud toen Nederland werd bezet. Geleidelijk raakte zijn familie betrokken bij het verzet. Johan kwam uit een gereformeerd protestants gezin en zag de oorlog als een strijd tussen goed en kwaad. In zijn dagboek schreef hij over zijn verzetswerk: “Je zou je zelfrespect verliezen als je het niet zou doen.” Het gezin verborg een Joods kind in hun huis en Johan organiseerde onderduikadressen elders. Tijdens de Slag om Arnhem stond hun huis midden in de

frontlinie. De familie moest bij hun drie tantes intrekken.

De Britse generaal John Hackett was zwaargewond geraakt tijdens de Slag om Arnhem en zat vast in het bezette deel van Nederland. Het zuiden van Nederland was inmiddels bevrijd. Hackett dook onder bij Johan en zijn gezin. Het was geen gemakkelijke situatie, want er waren grote voedseltekorten en de familie Snoek was ook te gast in het huis van hun tantes. Maar Hackett en de familie konden het goed met elkaar vinden.

Nadat Hackett hersteld was van zijn verwondingen, stond hij te popelen om terug te keren naar zijn troepen. In januari 1945 hielp Johan hem De Biesbosch te bereiken, een natuurgebied met veel beken en moerassen dat een vluchtroute bood naar het bevrijde deel van Nederland. Ze vertrokken op de fiets, Hackett droeg een speld die aanduidde dat hij slechthorend was. Het was een manier om te verbergen dat hij geen Nederlands sprak, als hij door Duitse troepen zou worden aangesproken.

Na een tocht van enkele dagen slaagden twee leden van het verzet erin Hackett per kano in bevrijd gebied af te leveren. Een week later hoorde Johan de codezin op Radio Oranje: "The grey goose has gone." Dat betekende dat Hackett met succes de oversteek had gemaakt!

Na de nederlaag in de Slag om Arnhem doken zo'n 350 geallieerde troepen onder in de omgeving, waarvan er minstens 145 door het Nederlandse verzet werden teruggebracht naar hun troepen. Er waren 374 'Biesbosch-oversteken', meestal geallieerde soldaten die probeerden zich weer bij hun eenheden te voegen in bevrijd gebied. Voorraden zoals medicijnen werden in omgekeerde richting vervoerd, naar bezet Nederland.

Foto's:

- Portret van Johan Snoek. (© NIOD)
- Foto van John Hackett in uniform tijdens een herdenking van de Slag om Arnhem in Oosterbeek, september 1945. (© Nationaal Archief / Fotograaf Onbekend / Anefo – Wikimedia commons – CC0)

Evy Poetiray

13 juni 1918 - 27 augustus 2016

De 19-jarige Indonesische Evy Poetiray kwam in 1937 naar Nederland om te studeren. Drie jaar later werd Nederland bezet door nazi-Duitsland. Evy verzette zich tegen het naziregime. Als jonge vrouw hielp ze onderduikers en verspreidde ze verzetskranten.

Indonesië, dat toen Nederlands-Indië heette, was een kolonie van Nederland. In 1940 woonden er 800 tot 1.000 Indonesiërs in Nederland. Zoals veel Indonesische studenten in Nederland was Evy lid van de studentenvereniging Perhimpunan Indonesia (PI). De PI-leden waren voor onafhankelijkheid van Indonesië en tegen het Nederlandse koloniale bewind. Maar ze waren ook tegen het racistische naziregime. Na de Duitse invasie moesten de PI-leden beslissen of ze aan de kant van hun koloniale onderdrukker zouden vechten. Het bestuur riep de leden op om zich te verzetten tegen de Duitse bezetting.

De PI werd verboden door de Duitse bezetters, maar de leden bleven samenwerken in het verzet. Evy: “Het was goed georganiseerd. Van de vijf mensen had één persoon contact met de leiding van Perhimpunan Indonesia. We kwamen elke week bij elkaar.” Evy verborg mensen in haar huis en ging verzetskranten verspreiden. “Die bladen verspreiden was gevaarlijk, maar ik was jong en ik durfde.” Evy werkte nauw samen met Nederlandse verzetsmensen. “De Indonesiërs deden voortdurend een beroep op het geweten van de Nederlanders. Doordat zij nu zelf onderdrukt werden, kregen zij begrip voor de Indonesische strijd. En ze publiceerden artikelen over de onafhankelijkheid van Indonesië.”

Mensen van kleur werden door de nazi's als minderwaardig gezien, maar niet actief vervolgd. Als jonge vrouw van kleur werd Evy niet snel verdacht. Ze kwam nooit in de problemen door haar verzetswerk.

Na de bevrijding van Nederland zette Evy zich in voor de onafhankelijkheid van Indonesië. Ze was teleurgesteld toen Nederland na de Tweede Wereldoorlog de onafhankelijkheid van Indonesië niet erkende en een oorlog begon om de controle over het gebied terug te krijgen. Na vier jaar oorlog en onder internationale druk erkende Nederland in 1949 de onafhankelijkheid van Indonesië.

Foto's:

- Portret van Evy Poetiray. (© KITLV)
- Evy Poetiray houdt toespraak over de onafhankelijkheid van Indonesië, Amsterdam, 1946. (© Java post)

Hans Scholl

22 september 1918 - 22 februari 1943

Hans Scholl was de centrale figuur van De Witte Roos, een antinazistische verzetsgroep in München. Samen met vrienden schreef, drukte en verspreidde Hans zes pamfletten met kritiek op het naziregime. Hans werd gearresteerd en ter

dood veroordeeld. Vlak voor zijn executie riep hij:
“Leve de vrijheid!”

Hans werd in 1918 geboren in Ingersheim, een klein stadje midden in Duitsland. Zijn vader was er burgemeester en later ook in Forchtenberg, waar de familie later ook woonde. In 1932 verhuisde zijn familie naar Ulm. Hans sloot zich in 1933 op veertienjarige leeftijd aan bij de Hitlerjugend, hoewel zijn vader tegen het naziregime was. In de Hitlerjugend was Hans verantwoordelijk voor een groep van 160 jongens. Na een tijdje vond hij de Hitlerjugend te star en ging hij de liberale idealen van de verboden Bündische Jugend (vrije jeugdbeweging) aanhangen. Hans werd opgepakt tijdens een golf van arrestaties gericht tegen deze groep en werd in april 1938 beschuldigd van homoseksualiteit. Zijn vrij korte gevangenisstraf hoefde hij niet uit te zitten door een algemene amnestie.

Voordat Hans in 1939 medicijnen mocht gaan studeren in München, moest hij de arbeidsdienst verrichten en twee jaar in dienst bij het leger: de Wehrmacht. Als student en soldaat werd hij ingedeeld bij de Tweede Studentencompagnie waar hij in juni 1941 Alexander Schmorell ontmoette. Ze werden al snel goede vrienden. Ze deelden literaire en artistieke interesses en moedigden elkaar aan in hun kritische houding tegenover het nationaalsocialisme. In juni en juli

1942 maakten Hans en Alexander vier “Blaadjes van De Witte Roos”, verzetspamfletten elk met een oplage van ongeveer 100 exemplaren.

Van midden juli tot eind oktober 1942 dienden Hans, Alexander en andere vrienden als ziekenverplegers met hun studentencompagnie aan het front bij Moskou. De misdadige oorlogsvoering versterkte hun verzet tegen het naziregime. Bij hun terugkeer in München overtuigden ze meer vrienden om hun verzetsactiviteiten te steunen. In januari en februari 1943 verspreidde de groep een vijfde en zesde pamflet, nu ondersteund door professor Kurt Huber en anderen. Er werden enkele duizenden exemplaren gemaakt en verspreid in de grote Duitse steden.

Hans, Alexander en hun vriend Willi Graf schreven ook duidelijk zichtbare leuzen op gevels in München en bij de hoofdingang van de universiteit: “Weg met Hitler”, “Hitler Massamoordenaar” en “Vrijheid”. Toen Hans en zijn zus Sophie Scholl op 18 februari 1943 het zesde pamflet bij de Universiteit van München verspreidden, werden ze gearresteerd. Na slechts vier dagen veroordeelde het gerechtshof hen ter dood, samen met hun vriend Christoph Probst. Diezelfde middag werden ze onthoofd in de gevangenis van München-Stadelheim.

Foto's:

- Hans Scholl in 1942. (© Family Hartnagel)
- Telegram over de uitvoering van de executie van Hans Scholl, inclusief zijn laatste woorden "Leve de Vrijheid!" (© Bundesarchiv Berlin)

Sophie Scholl

9 mei 1921 - 22 februari 1943

Sophie Scholl speelde een actieve rol in de verzetsgroep De Witte Roos. Ze was zeer politiek betrokken en kritisch. Tijdens haar verhoor door de Gestapo keurde ze het naziregime resoluut af en legde ze haar verzetsstandpunt uit. Ze was de enige vrouw van de groep die werd geëxecuteerd.

Sophie werd in 1921 geboren in Forchtenberg, een klein stadje midden in Duitsland waar haar vader burgemeester was. In 1932 verhuisde het gezin naar Ulm. Toen Sophie twaalf jaar oud was, sloot ze zich aan bij de Bund Deutscher Mädel, een Hitlerjeugd-organisatie voor meisjes, en ze werd groepsleidster. Na de arrestaties van haar broers en zussen voor verboden activiteiten van de vrije jeugdbeweging in 1937, ging het nationaalsocialisme haar steeds meer tegenstaan.

In de hoop de verplichte arbeidsdienst te ontlopen, begon Sophie een opleiding tot kleuterleidster. Toch werd ze in het voorjaar van

1941 opgeroepen voor de arbeidsdienst. Het gedwongen werk en de plicht bevelen op te volgen en haar belangstelling voor religie en literatuur, versterkten haar verzet tegen het naziregime. Sophie had een groot artistiek talent en wilde eigenlijk kunstenaar worden. In mei 1942 ging ze echter biologie en filosofie studeren in München en werd ze opgenomen in de vriendenkring van haar broer. Ze legde contacten met schrijvers, filosofen en kunstenaars. Hoe ze zich als christen moest gedragen in een dictatuur, was één van haar belangrijkste vragen. Omdat haar vriend Fritz Hartnagel militair was, discussieerden ze vaak over de vraag of oorlog rechtvaardig kon zijn.

In de zomer van 1942 moest Sophie verplicht werken in een klinknagelfabriek in Ulm. In die tijd zat haar vader drie maanden in de gevangenis, omdat hij een kritische opmerking over Hitler had gemaakt. In november, terug op de universiteit, ging Sophie in een flat wonen met haar broer Hans. Vanaf nu speelde ze een actieve rol in de verzetsgroep De Witte Roos. Ze kocht veel enveloppen en postzegels en maakte en verspreidde de laatste twee pamfletten van De Witte Roos, waarbij ze 3.000 exemplaren per trein naar Augsburg, Ulm en Stuttgart bracht.

Op 18 februari 1943, toen Sophie en Hans Scholl het zesde pamflet van De Witte Roos uitdeelden

aan de Universiteit van München, werden ze gearresteerd. Vier dagen later veroordeelde het gerechtshof haar ter dood, samen met haar broer en hun vriend Christoph Probst. Diezelfde middag werden ze onthoofd in de gevangenis van München-Stadelheim.

Foto's:

- Sophie Scholl eind 1930. (© Family Hartnagel)
- Sophie Scholl neemt afscheid van haar broer en hun vrienden die naar het Oostfront vertrokken op 23 juli 1942. (© George (Jürgen) Wittenstein / akg-images)

Alexander Schmorell

16 september 1917 - 19 april 1943

Alexander Schmorell werd geboren in Rusland maar groeide op in Duitsland. In de zomer van 1942 maakte en verspreidde hij samen met zijn studievriend Hans Scholl vier illegale pamfletten. Een tekst in het tweede pamflet, waarin de moord op Joden wordt veroordeeld als een misdaad tegen de menselijkheid, was geschreven door Alexander.

Alexander werd geboren in Orenburg in Rusland. Zijn vader Hugo, een arts, kwam uit een Duitse familie die zich daar in de 19e eeuw had gevestigd. Zijn moeder Natalja was Russisch en

stierf aan tyfus toen Alexander één jaar oud was. In 1920 hertrouwde zijn vader. Tijdens de Russische Burgeroorlog moest de familie het land verlaten en vestigde zich in 1921 in München. Alexander en zijn twee jongere broers en zussen groeiden tweetalig op en de Russische cultuur was een belangrijk onderdeel van hun opvoeding. Vanaf 1933 was Alexander lid van de nationaalsocialistische jeugdorganisaties. Na zijn schooltijd, in 1937, moest hij de arbeidsdienst vervullen en later moest hij bij de het leger: de Wehrmacht. Toen hij de verplichte eed van trouw aan Adolf Hitler moest afleggen, vroeg hij tevergeefs om ontslag uit de Wehrmacht. Zijn eenheid werd ingezet bij de invasie in Oostenrijk in 1938 en later tijdens de bezetting van Tsjecho-Slowakije. De discipline van het militaire leven stond haaks op zijn verlangen naar onafhankelijkheid en vrijheid. In 1939 ging Alexander medicijnen studeren. Hij werd ingedeeld bij de Tweede Studentencompagnie waar hij in juni 1941 Hans Scholl ontmoette en later ook Willi Graf. Ze raakten bevriend vanwege hun gedeelde interesse in kunst en literatuur en hun kritische houding tegenover het nationaalsocialisme. In juni en juli 1942 publiceerden Alexander en Hans vier verzetspamfletten: “Blaadjes van De Witte Roos”.

Van eind juli tot oktober 1942 werden Alexander en zijn vrienden van de Studentencompagnie gedwongen om als medische verplegers te dienen aan het Oostfront in de buurt van Moskou. Deze terugkeer naar het vaderland van zijn vroege jeugd, de ervaringen aan het front en het misdadige verloop van de oorlog, overtuigden hem om nog actiever te worden in het verzet tegen het naziregime.

Toen zijn verzetsvriend Hans Scholl en diens zus Sophie op 18 februari 1943 werden gearresteerd, besloot Alexander uit München te vluchten. Hij wilde zich verstoppen in een kamp voor Sovjet krijgsgevangenen in de buurt van Innsbruck. Toen dit mislukte, ging hij terug naar München waar hij op 24 februari in een schuilkelder werd verraden en overgedragen aan de Gestapo.

Het gerechtshof veroordeelde Alexander Schmorell op 19 april 1943 ter dood, samen met Kurt Huber en Willi Graf. Het vonnis werd uitgevoerd op 13 juli toen Alexander werd onthoofd in de gevangenis van München-Stadelheim.

Foto's:

- Alexander Schmorell in 1940. (© Family Schmorell)
- Hans Scholl verklaarde in zijn verhoor op 21 februari 1943 dat Alexander Schmorell de passage

schreef, waarin de moord op de Joden in Polen en de wreedheden tegen de Poolse jeugd aan de kaak werden gesteld. (© Bundesarchiv Berlin)

Traute Lafrenz

3 mei 1919 - 6 maart 2023

Traute Lafrenz was een vroege tegenstander van het nazi-regime en een goede vriendin van Hans Scholl en zijn familie. Ze hielp bij het drukken van pamfletten van de verzetsgroep De Witte Roos en bracht ze naar Hamburg en Wenen. Na de oorlog verhuisde Traute naar de Verenigde Staten waar ze op 103-jarige leeftijd overleed.

Traute werd op 3 mei 1919 in Hamburg geboren. Haar ouders waren nationaal gezind en conservatief. Nadat de nazi's aan de macht kwamen, ontwikkelde Traute al snel een kritische houding ten opzichte van het regime. Haar ruimdenkende lerares Erna Stahl van de Lichtwark-School beïnvloedde haar sterk. In 1939 ging Traute medicijnen studeren aan de Universiteit van Hamburg, waar ze Alexander Schmorell ontmoette. In de zomer van 1941 stapte ze over naar de Universiteit van München. Daar ontmoette ze Alexander opnieuw en werd ze verliefd op zijn vriend Hans Scholl. Na hun liefdesrelatie hield ze contact met hem en zijn familie. Traute nam deel aan leesavonden en

politieke discussies van verzetsgroep De Witte Roos.

Toen Traute in de zomer van 1942 een pamflet las, herkende ze daarin Hans als auteur. Ze ging hem helpen illegale pamfletten te verspreiden. In november 1942 bracht ze twee verschillende pamfletten van De Witte Roos naar haar oud-klasgenoot Heinz Kucharski in Hamburg en stuurde hem er later nog een. Heinz kopieerde ze en gaf ze verder door. Kerstmis 1942 bracht Traute een pamflet naar zijn familie in Wenen en probeerde daar een kopieermachine te regelen. Samen met Sophie Scholl, de zus van Hans, kocht ze in januari 1943 enveloppen en postzegels om de pamfletten te versturen.

Na de arrestatie van Hans en Sophie, reisde Traute op 20 februari 1943 naar Ulm om hun ouders te informeren. Ze was ook moedig genoeg om met de familie Scholl naar de begrafenis van Hans en Sophie te gaan in München op 24 februari. Op 5 maart werd ze zelf voor het eerst ondervraagd door de Gestapo, later gearresteerd en veroordeeld tot 12 maanden gevangenisstraf.

Tijdens het onderzoek tegen de “Hamburgse afdeling van De Witte Roos” arresteerde de Gestapo Traute opnieuw op 14 maart 1944 en bracht haar naar de Gestapogevangenis in Hamburg-Fuhlsbüttel. Tegen het einde van de oorlog werd ze samen met andere vrouwen

overgebracht naar gevangenen in Cottbus, Leipzig en uiteindelijk Bayreuth, waar ze op 14 april 1945 werd bevrijd door Amerikaanse troepen.

In 1947 werd Traute door een Joodse vriend uitgenodigd om naar San Francisco te komen. Hier ontmoette ze in 1948 haar toekomstige man, Veron Page. Ze voltooide haar studie in de VS en bleef daar. Ze leidde 23 jaar lang een school voor kansarme kinderen in Chicago. Sinds 1995 woont Traute Lafrenz-Page in South Carolina.

Foto's:

- Traute Lafrenz, circa 1940. (© Familie Lafrenz-Page)
- Traute Lafrenz bleef bescheiden na het ontvangen van haar medaille. In een interview vertelde ze: 'Ik ben slechts een tijdelijke getuige (...) Ik zal nooit klagen, zeker niet wanneer je naar het lot van de anderen kijkt.' (© Auswärtiges Amt)

Stanisław Kolasiński

16 november 1916 - 19 november 1996

Stanisław Kolasiński was soldaat in het Poolse leger. Na de Poolse nederlaag in 1939 trok hij naar Frankrijk om zich bij de Poolse strijdkrachten daar aan te sluiten. Vanuit Frankrijk ging hij naar Groot-Brittannië waar hij werd opgeleid tot

parachutist. In 1943 werd hij in Polen gedropt. Hij werd er commandant van de verzetsbeweging “Armia Krajowa” (het Binnenlandse Leger).

Stanisław werd geboren op 16 november 1916. Hij diende in het Poolse leger en raakte gewond tijdens de gevechten tegen nazi-Duitsland in september 1939. Stanisław ontsnapte uit het ziekenhuis en ging naar Frankrijk om zich bij de Poolse strijdkrachten daar aan te sluiten. Als officier van de 3e Infanteriedivisie nam hij deel aan de verdediging van Frankrijk.

Na de nederlaag van Frankrijk week Stanisław uit naar Groot-Brittannië, waar hij het bevel kreeg over een peloton van een legereenheid. In september 1942 meldde hij zich aan voor verzetswerk in bezet Polen en werd hij opgeleid tot parachutist voor speciale operaties. De groep heette “de stille ongeziene”. De training was zeer veeleisend. Van de meer dan 2.400 kandidaten lukte het een kwart de training af te maken. Stanisław legde de eed van soldaat van het “Armia Krajowa” af en in de nacht van 13 op 14 maart 1943 landde hij als parachutist in Polen. Hij werd ingedeeld in het westen van Oekraïne en nam deel aan sabotageacties, liquidaties van verraders en militaire acties tegen het Oekraïense Opstandelingenleger. Dat was opgericht in 1942, en vocht tegen het Sovjetleger, nazi-Duitsland en het Poolse “Armia Krajowa”, voor een

onafhankelijk en nationalistisch Oekraïne. Het Oekraïense Opstandelingenleger was betrokken bij massamoorden op Poolse burgers in Volhynia en Oost-Galicië in 1943-1944.

Tijdens operatie “Tempest” (Storm) streed Stanisław als compagniescommandant bij het 19e Infanterieregiment van het “Armia Krajowa” tegen nazi-Duitsland. Hij kwam terecht in een razzia waarbij hij met alle mannen uit een dorp door de Duitsers werd gearresteerd. Ze moesten naar kampen in midden van Duitsland. Stanisław moest in de buurt van Hamburg als dwangarbeider werken. In april en mei 1945 ontsnapte hij uit het kamp en baande zich een weg door de frontlinie naar de Britse troepen.

Na de oorlog kon Stanislaw niet terugkeren naar Polen, vanwege het communistische regime. Hij werkte als stoffeerder en verhuisde in 1951 naar West-Duitsland. Hij was officieel winkelmanager, maar werkte als trainingsmanager in München en Haidelberg voor de Amerikaanse inlichtingendienst CIA. Daar werden parachutisten getraind die naar communistisch Polen gestuurd zouden worden, net zoals de “stille ongeziene” tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Na de dood van zijn vrouw keerde Stanislaw terug naar Polen. Hij stierf er op 19 november 1996, acht dagen na zijn terugkeer.

Foto's:

- Stanisław Kolasiński als Poolse officier, 1940-50. (© Home Army Museum)
- Poolse parachutisten oefenen op het oefenterrein. (© Polish National Digital Archive)

Danuta Siedzikówna

3 september 1928 - 26 augustus 1946

Danuta Siedzikówna ging op 15-jarige leeftijd bij de gewapende verzetsbeweging "Armia Krajowa" (het Binnenlandse Leger) werken als verpleegster. Na de oorlog, toen de communisten in Polen aan de macht kwamen, werd ze ten onrechte beschuldigd van samenzwering tegen de regering en ter dood veroordeeld.

Danuta werd in 1928 geboren in een klein dorpje in de buurt van het bos van Białowieża. Toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak werd het gebied bezet door de Sovjets. Haar vader werd gearresteerd en naar ver in de Sovjet-Unie verbannen. Danuta's moeder was soldaat in het "Armia Krajowa". Nadat de nazi's Oost-Polen hadden bezet, werd ze door de Gestapo gearresteerd en in 1943 geëxecuteerd in een bos bij Białystok.

In december 1943 zwoeren Danuta en haar zus Wiesława een eed aan het "Armia Krajowa" en

sloten ze zich formeel aan bij het verzet. Ze deed een opleiding tot verpleegster en kreeg de schuilnaam "Inka". De verzetsbeweging in het gebied waar Danuta werkte, had een groot aandeel in de operatie "Tempest" (Storm), die tot doel had om samen met het Rode Leger van de Sovjets te strijden tegen de nazi's. Maar waar de nazi's waren verslagen, namen de Sovjets de macht over. De communistische Sovjets keerden zich tegen het nationalistische "Armia Krajowa". Sommige eenheden van het "Armia Krajowa" besloten om tegen de Sovjets te vechten. Eén daarvan was de "5e Vilnius Armia Krajowa Brigade" onder bevel van majoor Zygmunt Szendzielarz.

In juni 1944 werd "Inka" gearresteerd door de geheime dienst van de Sovjet-Unie, de NKVD, voor haar samenwerking met de Poolse verzetsbeweging. Ze werd bevrijd uit de gevangenis, en waarschijnlijk gered van de dood, door de soldaten van de 5e Brigade. Vanaf dat moment moest ze zich verbergen voor de communisten. Ze veranderde haar naam, maar bleef bij de brigade werken als verpleegster en verbindingsofficier.

Polen kreeg een communistische regering gesteund door de Sovjet-Unie. In juni 1946 ging Danuta naar Gdańsk om medicijnen te halen voor haar eenheid. Op 20 juli werd ze gearresteerd en

in de gevangenis gemarteld om informatie los te krijgen. Ze werd beschuldigd van deelname aan een complot om de regering omver te werpen. Hoewel ze verpleegster was, werd ze beschuldigd van het vermoorden van militieleden en soldaten van het regeringsleger. Communistische propaganda in de pers noemde haar “bloedige Inka”. Nog geen twee weken later, op 3 augustus, veroordeelde een communistische rechtbank haar ter dood. Op 28 augustus stond ze voor een vuurpeloton, maar geen van de soldaten wilde haar doden. Hoewel ze maar een paar stappen van haar vandaan stonden, raakte Inka alleen gewond. De pelotonscommandant doodde haar toen met een schot door het hoofd.

Ze werd op een onbekende plek begraven. Pas in 2015 werd haar lichaam gevonden.

Foto's:

- Portret van Danuta Siedzikówna. (© CC BY-SA 3.0, Wikipedia.pl)
- Danuta Siedzikówna poseert voor een foto met soldaten van de “Armia Krajowa Vilnius Brigade”, zomer 1945. (© Public domain, source Institute of National Remembrancecommons – CC0)

Henryk Kosior

11 mei 1920 - 7 maart 2020

Henryk Kosior vocht in september 1939 in het Poolse leger tegen de Sovjet-Unie. Tijdens de Sovjet-bezetting sloot hij zich aan bij het verzet. Hij werd gearresteerd en naar de Sovjet-Unie gedeporteerd. Henryk sloot zich aan bij het Poolse leger dat in de Sovjet-Unie werd gevormd en nam onder andere deel aan de bevrijding van Italië.

Henryk werd geboren op 11 mei 1920. Voor de oorlog werd hij naar een militaire school in Przemyśl gestuurd. Na de invasie van Polen in 1939 door nazi-Duitsland en de Sovjet-Unie, vocht hij tegen het Rode Leger. De Sovjet-Unie bezette een deel van Polen. Henryk werd gevangen genomen. In die tijd werden krijgsgevangenen Poolse officieren vaak door de Sovjets vermoord. Dat gebeurde bijvoorbeeld tijdens het beruchte bloedbad van Katyn. Gelukkig werden onderofficieren zoals Henryk vrij snel vrijgelaten.

Henryk sloot zich aan bij het Poolse verzet toen hij 19 jaar oud was. Hij werkte undercover in een transportbedrijf in Lviv. Zijn taak was om wapens voor het verzet buit te maken. Henryks collega zag dat hij een pistool had en gaf hem aan bij de geheime dienst van de Sovjets. Henryk werd veroordeeld tot 5 jaar dwangarbeid in de buurt van Leningrad. Hij wist te ontsnappen, maar werd aan de grens met Finland opgepakt en naar

Charkov gestuurd. Daar kreeg hij een extra straf van 10 jaar in het werkkamp in Vorkuta.

In 1941 werden de meeste Poolse gevangenen vrijgelaten, om een Pools leger in de Sovjet-Unie te vormen dat tegen naziDuitsland moest vechten. Zij konden zo de hel van de Sovjet werkkampen ontvluchtten. Henryk sloot zich aan bij het nieuw gevormde leger, maar zijn gezondheidstoestand was slecht en hij bracht bijna een jaar door in veldziekenhuizen.

Na enige tijd werden de Poolse strijdkrachten uit de Sovjet-Unie geëvacueerd. Henryk verliet de Sovjet-Unie als soldaat van de 23e Transportcompagnie. De Polen werden naar het front in Italië gestuurd. Henryk leverde als pelotonscommandant munitie aan de frontlinie. Hij nam deel aan de Slag om Monte Cassino en de bevrijding van Ancona (1944) en Bologna (1945).

Direct na de oorlog werd hij instructeur aan een transportschool in Italië en keerde daarna terug naar Polen. Hij werd vervolgd door de communisten en besloot naar Duitsland te emigreren. Henryk stierf op 7 maart 2020.

Foto's:

- Henryk Kosior in Engeland in 1946. (© Foto uit de familiecollectie van Mirosław Kosior)

- Henryk Kosior met de Willys MB die hij gebruikte aan het front, 1944-1945. (© Foto uit de familiecollectie van Mirosław Kosio)

Jadwiga Podrygałło

20 september 1919 - 2 mei 2015

Jadwiga Podrygałło nam in 1939 deel aan de verdediging van Warschau tegen nazi-Duitsland. Toen Polen werd bezet, sloot ze zich aan bij het verzet en hielp ze Poolse krijgsgevangenen ontsnappen. Tijdens de Opstand van Warschau in 1944 werkte ze als verpleegster en verbindingsofficier.

Jadwiga werd geboren in Warschau in 1919. Voor de oorlog was ze padvinder en deed ze de “Vrouwelijke Militaire Opleiding”. Ze leerde schieten van haar vader.

Na de Duitse aanval op Polen in 1939, werd Jadwiga commandant van de luchtafweer. Tijdens het beleg van Warschau hielp ze in medische posten en opvangcentra voor baby's en kleine kinderen.

Na de val van Warschau op 27 september 1939 sloot Jadwiga zich aan bij de verzetsbeweging “Armia Krajowa” (het Binnenlandse Leger). Ze hielp Poolse soldaten uit het ziekenhuis ontsnappen, dat door de Duitsers als

krijgsgevangenkamp werd gebruikt. Later organiseerde ze huisvesting voor het verzet. Daarna werd ze een soldaat van de “Dysk”, een vrouwelijke eenheid voor sabotage. “Dysk” hield zich bezig met het opblazen van spoorrails, bruggen, viaducten en andere strategisch belangrijke objecten. Vrouwen van de eenheid executeerden ook verraders en Gestapo-agenten.

Toen “Armia Krajowa” in 1944 de Opstand van Warschau begon, kon Jadwiga haar eenheid niet bereiken. Niemand kende haar en geloofde dat ze gevechtstraining had gehad. Jadwiga was klein, zeer tener gebouwd en kon doorgaan voor een kind. Daarom werd ze naar de achterhoede van de gevechten gestuurd. Uiteindelijk kwam ze terecht in een afdeling van de “Armia Krajowa”, “Kryśka” (opening), onder de schuilnaam “Cub”.

Jadwiga vocht in het district “Czerniaków”, waar op dat moment ook een eenheid van enkele honderden Slowaken aan de kant van het “Armia Krajowa” vocht. Jadwiga werd verbindingsofficier voor de Slowaakse strijdkrachten. Ze werd vaak op pad gestuurd voor opdrachten, of om het gebied te verkennen. Ze moest onder vijandelijk vuur door de straten van het verwoeste Warschau rennen.

Nadat de Opstand van Warschau was mislukt, trok Jadwiga met andere inwoners weg uit de stad. Ze ontsnapte aan de Duitsers en kwam naar

Kielce. Daar gaf ze les als lerares geschiedenis. Ze trouwde met Stanisław, een afgevaardigde van de Poolse regering in ballingschap. Zowel zij als haar man werden na de oorlog vervolgd door de communisten. Jadwiga overleed in 2015.

Foto's:

- Jadwiga Podrygałło in 2005. (© Private archive of Małgorzata Koszarek)
- Poolse vrouwen vechten in de opstand van Warschau. (© public domain)

Enrichetta Alfieri

23 februari 1891 - 23 november 1951

Enrichetta Alfieri was een non die in de San Vittore-gevangenis in Milaan werkte. Na de Duitse bezetting van Noord-Italië in 1943 hielp Enrichetta de politieke gevangenen en Joden die in de gevangenis zaten.

Maria Alfieri werd op 23 februari 1891 geboren in een boerenfamilie in Borgo Vercelli, in de Noord-Italiaanse regio Piemonte. Als jong meisje trad ze toe tot een klooster, onder de naam Enrichetta. Ze studeerde voor onderwijzeres en werd kleuterleidster totdat ze ernstig ziek werd.

Enrichetta herstelde van haar ziekte. In 1923 werd ze aangewezen om te werken in de San Vittore-gevangenis in Milaan. Zuster Enrichetta ging

onmiddellijk in gesprek met de vrouwelijke gevangenen en richtte werkplaatsen op en scholen en crèches voor hun kinderen. Ze was in San Vittore toen de Tweede Wereldoorlog uitbrak. In augustus 1940 werd ze benoemd tot moeder-overste.

Vanwege een groot bombardement op Milaan werd de gevangenis in augustus 1943 ontruimd. De gevangenen en nonnen moesten naar andere gevangenissen. Najaar 1943 namen de nazi's de controle over San Vittore over, en verbleven politieke tegenstanders en Joden er voordat ze werden gedeporteerd.

In februari 1944 werden de nonnen teruggeplaatst naar San Vittore. Zuster Enrichetta en de andere zusters begonnen in het geheim de gevangenen te helpen. De nonnen hadden contacten met het Nationaal Bevrijdingscomité van Noord-Italië en hielpen bij het smokkelen van berichten, geld, voedsel en materialen in en uit de gevangenis.

Op 23 september 1944 werd een geheime boodschap gericht aan Enrichetta onderschept door de nazi's. Ze waren al achterdochtig over de activiteiten van de nonnen en arresteerden zuster Enrichetta op 23 september 1944 op beschuldiging van spionage. Enrichetta werd naar het cellencomplex van San Vittore gebracht en ter dood veroordeeld. Dankzij tussenkomst van

kardinaal Schuster werd de doodstraf omgezet in een gevangenisstraf. Na de bevrijding keerde Enrichetta terug naar San Vittore.

Foto's:

- Enrichetta Alfieri in haar nonnen habijt. (© Memorie di una ribelle per amore, Suor Wandamaria Clerici, Suor Maria Guglielma Saibene, Velar, Gorle (BG))
- San Vittore gevangenis vandaag. (© Igor Pizzirusso, Istituto Nazionale Ferruccio Parri)

Ferruccio Parri

29 januari 1890 - 8 december 1981

Ferruccio Parri was een topman in de Italiaanse verzetsbeweging. Als plaatsvervangend commandant van het "Vrijwilligers van het Vrijheidskorps" speelde hij een belangrijke rol bij de bevrijding van Italië van het nazisme en fascisme.

Ferruccio werd geboren in Pinerolo op 29 januari 1890. Hij studeerde literatuur aan de Universiteit van Turijn en werd daarna leraar. Ferruccio werd in 1915 opgeroepen voor militaire dienst in de Eerste Wereldoorlog. Na de Eerste Wereldoorlog werd hij politiek actief en werkte als journalist en krantenredacteur.

De moord op Giacomo Matteotti, een antifascistisch en socialistisch politicus, in 1924, markeerde het begin van zijn militante antifascisme. Hij stopte als krantenredacteur en ging antifascistische publicaties maken en verspreiden. Ook hielp hij antifascisten die gevaar liepen naar het buitenland vluchten. In 1926 werd Ferruccio veroordeeld tot tien maanden gevangenisstraf, en drie jaar gevangenisstraf omdat hij de socialist Filippo Turati had geholpen te ontsnappen naar Frankrijk. Ondanks dit alles, slaagde Ferruccio erin om verbindingen te leggen tussen de verschillende geheime antifascistische groepen in Noord-Italië.

Na 8 september 1943, toen de nazi's de macht overnamen in Noord-Italië, werkte Ferruccio samen met de Italiaanse communisten. Zij vormden de eerste gewapende verzetsgroepen in het door de nazi's bezette Noord-Italië. Ferruccio hielp de verschillende antifascistische groepen zich samen te voegen. In 1944 werd Ferruccio plaatsvervangend commandant van het "Vrijwilligers van het Vrijheidskorps". Het Vrijheidskorps zorgde voor samenwerking tussen partizanengroepen (de gewapende verzetsgroepen) die in Noord-Italië actief waren.

Ferruccio werd in januari 1945 gevangengenomen door de nazi's. Hij werd in maart vrijgelaten na onderhandelingen door de geallieerden. Na zijn

vrijlating vormde Ferruccio in de laatste fase van de oorlog een belangrijke schakel tussen de geallieerden en de verschillende verzetsbewegingen.

Op 25 april 1945 werd Ferruccio de eerste naoorlogse premier, met de steun van de meerderheid van de politieke groeperingen van het bevrijde Italië. Ferruccio speelde ook een belangrijke rol in het levend houden van de herinnering aan het Italiaanse verzet. In 1949 richtte hij in Milaan het “Nationaal Instituut voor de Geschiedenis van de Nationale Bevrijdingsbeweging in Italië” op, met als doel het erfgoed van het verzet te beheren en te behouden.

Foto's:

- Portret van Ferruccio Parri in 1946. (© Istituto Nazionale Ferruccio Parri, Archives, Fondo Mario Venanzi, serie 26)
- De leidersgroep van het Algemeen Commando van het “Vrijwilligers van het Vrijheidskorps” paradeert op 6 mei 1945 door de straten van Milaan. Ferruccio Parri is de derde van links. (© Istituto Nazionale Ferruccio Parri, Archief, Fondo Mario Venanzi, serie 26)

Ada Buffulini

28 september 1912 - 3 juli 1991

Ada Buffulini was arts en antifascist. Ze werd naar een naziconcentratiekamp in Bolzano gestuurd, waar ze een verzetsbeweging wist op te zetten.

Ada werd op 28 september 1912 in Triëst geboren in een rijke familie. In 1930 verhuisde ze naar Milaan om medicijnen te studeren aan de universiteit. Hier leerde Ada antifascisten kennen.

In 1943 ontmoette Ada de secretaris van de Socialistische Partij, Lelio Basso. Vanaf dat moment werd ze steeds actiever in de antifascistische beweging. Haar activiteiten speelden zich voornamelijk af rond de universiteit. Ze deelde folders uit, vertaalde documenten en woonde vergaderingen bij. Ze was ook redacteur van een ondergrondse socialistische krant voor vrouwen.

In november 1943 moest Ada onderduiken: “Vanaf dat moment had ik geen huis, geen familie, geen werk; Ik had niet eens meer een naam [...]. Zo begon die vreselijke en prachtige tijd, soms spookachtig als een nachtmerrie, soms prachtig als een epos; die tijd waarin alles vergeten was, alles wat mijn leven tot dan toe had gevormd, met nog maar één missie: het najagen van de politieke passie waarvoor ik leefde en waarvoor ik wist dat ik elke dag kon sterven”.

Op 4 juli 1944 werd Ada door de fascistena opgepakt en naar de San Vittore-gevangenis in Milaan gebracht. Op 7 september 1944 werd ze samen met andere gevangenen gedeporteerd naar een nazikamp in Bolzano. Onder hen was Carlo Venegoni, een communistische leider, met wie Ada na de oorlog zou trouwen. Politieke gevangenen droegen overalls met een rode driehoek en een nummer. Ada werd nummer 3795.

Omdat ze arts was en Duits sprak, ging Ada werken in de ziekenboeg van het kamp. Ze coördineerde het verzet in het kamp en onderhield contact met een verzetsgroep buiten het kamp die de gevangenen hielp. Ze bracht gevangenen ook in contact met hun familie en organiseerde soms ontsnappingen. De SS-bewakers vermoedden dat Ada een rol speelde in het verzet in het kamp en sloten haar van februari 1945 tot de bevrijding van het kamp op in het cellenblok.

Na de oorlog keerde Ada terug naar Milaan, waar ze actief was voor de Communistische Partij en waar ze zich inzette om de herinnering aan het verzet in het kamp Bolzano levend te houden. Ze werd lid van de Nationale Vereniging van Voormalige Politieke Gedeporteerden uit nazikampen.

Foto's:

- Foto van Ada Buffulini in 1946. (© Archivio famiglia Buffulini Venegoni)
- Foto van Ada in het kampuniform met de rode driehoek. (© Archivio famiglia Visco Gilardi)
- De rode driehoek met het identificatienummer van Ada Buffulini. (© Archivio famiglia Buffulini Venegoni)

Validio Mantovani

20 oktober 1914 - 31 juli 1944

Validio Mantovani was een Italiaanse fabrieksarbeider en tijdens de oorlog lid van de "Patriottische Actie Groepen". Hij werd in 1944 door de nazi's geëxecuteerd voor zijn rol in het verzet, samen met vijf andere partizanen (verzetsmensen).

Validio werd op 20 oktober 1914 geboren in Ariano Polesine in Veneto. Hij groeide op in een socialistisch gezin. Na de opkomst van de fascistische beweging van Benito Mussolini kreeg het gezin te maken met intimidatie en geweld. In 1924 verhuisde de familie Mantovani naar Milaan. Validio vond een baan in de autobandenfabriek Pirelli Sapsa en kwam in contact met de communistische partij, die populair was in de industriële regio's van Noord-Italië.

Na de Duitse bezetting van Noord-Italië in 1943 werd Validio een belangrijk lid van de “Patriottische Actie Groepen” (Gruppi di Azione Patriottica, GAP). Deze verzetsgroep voerde gevaarlijke acties uit, zoals aanvallen op vijandige eenheden en hoofdkwartieren. Ook pleegde de groep moordaanslagen op Duitse officieren, fascistische leiders en spionnen.

Een van de eerste acties waaraan Validio deelnam, was een mislukte moordaanslag op Gino Gatti op 20 oktober 1943. Gatti was kapitein van de Republikeinse Nationale Garde en stond er om bekend dat hij partizanen martelde. Na de mislukte aanslag werd Validio commandant van het Gramsci-detachement, een kleinere groep binnen de GAP, en nam deel aan veel acties in Milaan, waaronder de succesvolle moordaanslag op Aldo Resega, een Milanese fascistische functionaris, op 17 december 1943. Vanwege zijn acties werd Validio overgeplaatst naar Genua als plaatsvervangend commandant van de lokale GAP.

Op 26 juli 1944 werd Validio gevangen genomen, op verdenking van een reeks aanslagen in Genua. Hij werd naar de San Vittore-gevangenis in Milaan gestuurd, waar zijn vader, Rottilio, ook vastzat vanwege zijn betrokkenheid bij het verzet. Op 31 juli 1944 werden Validio, Rottilio en vier andere partizanen, onder wie een zeventienjarige jongen,

in de buurt van Milaan geëxecuteerd. In totaal werden zeven leden van de familie Mantovani geëxecuteerd vanwege hun betrokkenheid bij het verzet.

Foto's:

- Portret van Validio Mantovani in een herdenkingsboek. (© Luigi Borgomane)
- De gedenkplaat van vermoorde partizanen, met daarop de naam van Validio Mantovani. (© public domain)